



RAPORT z realizacji projektu pn. "Siekierski Zwierzyniec'2019"

Projekt pn.: "Siekierski Zwierzyniec'2019" realizowany był do marca do listopada 2019 r., a jego głównym celem było propagowanie wiedzy na temat dzikich zwierząt spotykanych w m.st. Warszawa nad Wisłą, zwłaszcza w obrębie Siekierok oraz w rezerwacie nad jeziorkiem Czerniakowskim. Ważnym elementem zadania było także upowszechnianie informacji nt. ochrony zwierząt i motywowanie do podejmowania potrzebnych działań na rzecz zwierząt chronionych, żyjących w Warszawie.

Był to cykl aktywności edukacyjnych skierowanych zarówno do dzieci, jak i do dorosłych, tak, aby przekazywana podczas nich wiedza dotarła do jak najszerszego grona odbiorców. To kontynuacja projektu z poprzednich lat i mamy nadzieję, że będzie realizowany także w kolejnym, 2020 roku, co będzie odpowiedzią na potrzeby i prośby jego uczestników.

W ramach projektu zorganizowano następujące wydarzenia:

- 1. Lekcje przyrodnicze dla dzieci** prowadzone w placówkach oświatowych nt. ssaków i ptaków, zwłaszcza tych będących pod ochroną mieszkających na Siekierkach i w rezerwacie przyrody Jeziorko Czerniakowskie
- 2. Animacje edukacyjne nt. zwierząt** żyjących w m.st. Warszawa, zwłaszcza nad Wisłą podczas pikniku dla mieszkańców Siekierok i okolic
- 3. Przyrodnicze spacer edukacyjne** dla mieszkańców Warszawy (starszych i młodszych) nad Wisłą (teren Natura 2000) lub do Rezerwatu Jeziorko Czerniakowskie
- 4. Rodzinne warsztaty przyrodnicze**
- 5. Artykuły w Gazecie Siekierskiej** nt. zwierząt chronionych, które można spotkać w tej części Warszawy oraz prowadzonych działań projektowych
- 6. Rodzinny konkurs na plakat zachęcający do ochrony zwierząt żyjących w Warszawie pt.: „ChrońMY zwierzęta”**
- 7. Przyrodnicze gry plenerowe**
- 8. Podsumowanie projektu** – „Rodzinna super zabawa przyrodnicza”

UCZESTNICZY

Do udziału w programie zostali zaproszeni wszyscy mieszkańcy Siekierok, bez względu na status materialny, wiek, zainteresowania itd. Podejmowane zadanie miało bowiem na celu zintegrować społeczność Siekierską, która składa się z bardzo różniących się od siebie osób/rodzin i przyczynić do wypromowania zdrowego, aktywnego trybu życia.

Informacja o planowanym projekcie została umieszczona w ogólnodostępnych miejscach na terenie Siekierok (sklepy, szkoła, kościół, tablice ogłoszeniowe, przychodnia itd.) i w okolicach oraz w lokalnej Gazecie Siekierskiej. Zaproszenie do udziału w projekcie pojawiło się także na stronie Fundacji www.fundacijabowarto.pl i stronie społeczności siekierskiej www.siekierki-reaktywacja.pl oraz na portalach społecznościowych.

Szacowana, choć okrojona ze względu na możliwość powtarzania się osób, łączna liczba uczestników projektu to ok. 1.300 osób. W gronie uczestników znalazły się zarówno dzieci (od 3 lat) jak i osoby dorosłe głównie mieszkańcy Mokotowa, chociaż projekt nie był zamknięty na warszawiaków z innych Dzielnic.

SZCZEGÓŁOWY OPIS DZIAŁAŃ ORGANIZOWANYCH W RAMACH PROJEKTU

1. Lekcje przyrodnicze dla dzieci prowadzone w placówkach oświatowych płazów i gadów mieszkających nad Wisłą (maj-czerwiec) oraz płazów i gadów, ptaków i sposobach pomocy im w zimie, mięczaków (w 3 przedszkolach, gdzie już odbywały się wcześniej inne, ww. tematy) (wrzesień – listopad)

Do udziału w przedstawionych warsztatach zaproszone zostały przedszkolaki i uczniowie młodszych klas szkół podstawowych (do klasy III) znajdujących się na Siekierkach i w okolicach rezerwatu Jezioro Czerniakowskie (13 placówek – harmonogram warsztatów wraz z nazwami placówek został dołączony do sprawozdania). Przeprowadzono łącznie 40 godzin lekcyjnych. Łącznie w zajęciach wzięło udział 761 dzieci. W tym roku placówki odmówiły jednak wysyłania imiennych list dzieci, uczestników zajęć, dlatego też w pierwszej części zadania są tylko deklaracje mailowe lub zapisane przekazywane telefonicznie ile dzieci będzie na warsztatach, a od drugiej części zadania wypełniane było tylko potwierdzenie ilościowe dzieci w zajęciach w tym konkretnym dniu. Dyplomy dla nich były drukowane z miejscem na imię i nazwisko, które mieli wpisywać nauczyciele. Pierwsza część lekcji trwała od 29 maja do 12 czerwca, a druga od 30 września do 7 listopada.

Podczas zajęć o płazach i gadach dzieci poznały wybranych przedstawicieli zwierzęcych spośród ponad ogromu gatunków tych gromad zamieszkujących Warszawę. Zaprezentowane zostały plansze A3 ze zdjęciami następujących zwierząt: żaba śmieszka, ropucha szara, żaba zielona, zaskroniec, padalec, żmija zygzakowata, a także ze skrzekiem żaby, z budową oczu żmij i zaskrońca, z niebieską żabą podczas jej okresu godowego. Każdy płaz i gad został krótko omówiony przez prowadzącą lekcje. Następnie dzieci oglądały eksponaty, którymi były dwa zaskrońce zakonserwowane w alkoholu, zasuszony mały padalec i skóra z zaskrońca. Następnie dzieci dowiedziały się, którym płazom i gadom i w jakich sytuacjach trzeba pomagać, a kiedy należy odejść od nich, gdyż nie potrzebują ludzkiego wsparcia. Na zakończenie warsztatów każde dziecko otrzymało dyplom i kartę przyrodniczą (jeśli były aktywne i grzeczne) oraz dużą planszę A3 do klasy z opisem padalca, zaskrońca i żmii zygzakowatej.

W programie spotkań o ptakach znalazły się następujące zagadnienia tematyczne: Jakie ptaki żyją na Siekierkach i w okolicy, Karmienie ptaków – dlaczego nie karmimy chlebem?, Pojenie ptaków – dlaczego poimy w upał, ale nie w czasie mrozu, Pióro – wielki skarb. Przekaz i tematyka (ilość podawanego materiału) była dostosowana do wieku uczestników zajęć. Podczas warsztatów oprócz opowieści o ptakach prowadzonej przez p. Dorotę Wrońską posługiwano się także dużymi planszami ze zdjęciami omawianych ptaków oraz naturalnymi odgłosami „bohaterów” warsztatów umieszczonymi w ptasich maskotkach przedstawiających Kaczki krzyżówki, Rudzika, Podróżniczkę, Wąsatkę (wszystkie ptaki można spotkać w Rezerwacie Jezioro Czerniakowskie i nad Wisłą). Obecności maskotek znacznie uatrakcyjniła dzieciom prowadzone zajęcia, które miały możliwość samodzielnego włączenia odgłosu każdego z ptaków i pobawienia się nimi przez chwilę, po zakończonych warsztatach (sprawdziło się to zarówno w przedszkolu, jak i szkole podstawowej). Oprócz ww. aktywności podczas ptasich lekcji, bardzo ważne było także zapoznanie dzieci z ziarnami, którymi można karmić ptaki w zimie, aby wiedza ta się utrwaliła zadaniem dzieci było rozdzielenie garstki ziaren na wydruku/planszy A4 na poszczególne ich rodzaje, a następnie utworzenie naturalnego karmnika w postaci szyszki wypełnionej tłuszczem wypełnionej ziarnami rozdzielanymi przez dzieci. W każdej grupie zostawiona została ww. plansza Czym karmić ptaki oraz szyszka – karmnik. Na zakończenie warsztatów każdy z jego uczestników otrzymał dyplom udziału w projekcie z naklejką zawierającą informacje, jak należy dokarmiać ptaki i co robić, żeby im pomóc.

Podczas zajęć o mięczakach dzieci zapoznały się ze ślimakami i małżami żyjącymi nad Wisłą i jeziorkiem Czerniakowskim, dowiedziały, które z tych gatunków wypierają inna, a które żyją w bardzo małej ilości. Zaprezentowane zostały plansze A3 z następującymi zdjęciami: szczeżuja chińska, skójka malarska, pomrów żółtawy, ślimak winniczek, wstężyk gajowy, wstężyk ogrodowy, zatoczek rogowy. Każdy mięczak został krótko omówiony przez

prowadzącą lekcje. Następnie dzieci oglądały żywe eksponaty – ślimaki przyniesione przez prowadzącą oraz muszle małż i ślimaków. Dzieci dowiedziały się, czy te zwierzęta są pożyteczne i czy potrzebują, naszej ludzkiej pomocy. Na zakończenie warsztatów każde dziecko otrzymało dyplom, wybrana przez siebie muszlę i kartę przyrodniczą.

2. Animacje edukacyjne nt. zwierząt żyjących w m.st. Warszawa, zwłaszcza nad Wisłą podczas festynów dla mieszkańców Siekierok i okolic.

Podczas trzech lokalnych festynów integrujących mieszkańców Siekierok można było spotkać specjalne przygotowane stanowiska z animacjami przyrodniczymi realizowanymi w ramach opisywanego projektu, które prowadziła opisywana wcześniej przyrodniczka p. Dorota Wrońska. Były one niewątpliwymi, bardzo licznie obleganymi atrakcjami podczas Siekierkowskiej Majówka – 19 maja (temat przewodni: płazy i gady), Czerwcówki pod Kopcem – 9 czerwca (temat główny: skamieniałości, małże i owady) i Święta Siekierok – 15 września (temat przewodni: ptaki). To trzygodzinne zabawy, zagadki, atrakcyjny przekaz wiedzy nt. zwierząt występujących w Warszawie, a szczególnie na Siekierkach (np. dzik, sarna, kuna, bóbr i różne gatunki ptaków) z dużym naciskiem na osobniki chronione. Ponadto w przygotowanych materiałach znalazły się także informacje gdzie szukać pomocy dla dzikich zwierząt i jak się zachowywać w przypadku bezpośredniego spotkania np. z dzikiem, padalcem lub zaskrońcem. Przedstawione były także informacje o obszarze natura 2000 nad Wisłą, który znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie Siekierok, a także o Rezerwacie Jezioro Czerniakowskie.

Szacujemy, że podczas festynów, stoiska przyrodnicze odwiedziło łącznie prawie 1.500 osób, jednak z uwagi na powtarzanie się osób do statystyk projektowych przyjmujemy wartość 500 osób.

3. Przyrodnicze spacer edukacyjne dla mieszkańców Warszawy (starszych i młodszych) nad Wisłę (teren natura 2000) lub do Rezerwatu Jezioro Czerniakowskie

W roku 2019 zorganizowano 5 spacerów, niestety deszczowa pogoda nie pozwoliła nam na realizację spacerów w maju i wrześniu, w związku z tym udało się umieścić w harmonogramie działań Fundacji te pięć w następujących terminach: kwiecień, czerwiec, sierpień, wrzesień i październik x 2. Spotkania odbywały się w soboty w godzinach 10 – 12 (choć niektóre z nich ze względu na rozległy teren wybrany na przechadzkę były dłuższe). Każdy z nich miał inny temat przewodni dotyczący oczywiście zwierząt żyjących nad Wisłą i w Rezerwacie Jezioro Czerniakowskiego, które zostaną opisane niżej. Podczas tych spotkań, prowadząca – p. Dorota Wrońska, biolog z wykształcenia, pasjonatka poznawania przyrody wokół nas, dziennikarka i twórczyni warsztatów przyrodniczych Nornik Łąking, nie tylko z niezwykłą energią opowiedziała starszym i młodszym o spotykanej faunie, ale jeszcze osadzając spacer w konkretnej konwencji tematycznej przygotowała dla uczestników zadania, dzięki którym sami na chwilę wcielili się w rolę przyrodnika amatora.

Pierwszy spacer odbył się w sobotę **27 kwietnia** przy pięknej pogodzie i bardzo dużej frekwencji. Trasa spaceru wiodła nad Wisłę po terenie Natura 2000 Doliny Środkowej Wisły. Spacerowicze wcielili się w rolę prawdziwych tropicieli i penetrując nadwiślański teren poszukiwali i rozpoznawali tropy dzikiej zwierzyny. Szukano śladów budzących się z zimowego letargu zwierząt i roślin i takie bardzo wartościowe naturalne znaleziska udało się znaleźć.

Drugi spacer zorganizowany został w sobotę **8 czerwca** w bardzo upalnej atmosferze, która chyba troszkę wystraszyła mieszkańców. Tym razem trasa spaceru wiodła do Rezerwatu Jezioro Czerniakowskie. Spacer ten był w szczególności sposób dedykowany motyloom, ważkom i innym owadom oraz zwierzętom żyjącym w wodzie.

Trzecie plenerowe, przyrodnicze spotkanie edukacyjne odbyło się również w sobotę, **31 sierpnia**. Trasa czerwcowego spaceru wiodła po terenie Natura 2000 Doliny Środkowej Wisły. Uczestnicy mieli za zadanie znaleźć skamieniałości, piękne nadwiślańskie małże i tropów małych zwierząt i z postawionego zadania wywiązali się znakomicie.

Kolejny, czwarty spacer, odbywał się **19 października** w Obszarze Natura 2000 Dolina Środkowej Wisły – szliśmy ścieżką ornitologiczną między ul. Rodzynkową, a ul. Bananową. Na tym niewielkim odcinku znajduje się kilka bardzo odmiennych ptasich siedlisk. Uczestnicy spaceru mieli szansę na spotkanie z kilkunastoma gatunkami ptaków, ale także szukali małych i innych mięczaków, obserwowali owady i zmieniającą się już jesienną przyrodę.

Ostatni (piąty) w 2019 roku spacer odbywał się wyjątkowo w niedzielę **27 października**. O godzinie 15-tej w wyznaczonym miejscu zbiórki pojawiło się blisko 30 małych i dużych wędrowców i gościnnie także kamery i mikrofony TVP. Tym razem więc powędrowaliśmy trasą poprzez Obszar Natura 2000 Dolina Środkowej Wisły w medialnym towarzystwie, a przewodnikiem tej programowej wyprawy była przyrodniczo niezawodna – Pani **Dorota Wrońska** i **Marek Morawski**, którzy wraz z uczestnikami zachwycali się każdym napotkanym znaleziskiem, choć tym razem spacerowy akcent postawiliśmy na to co w górze. I nie zawiedliśmy się bo licznie pokazały się nam rybitwy i kormorany, a na koniec sami wyglądaliśmy jak zmokłe kurki bo na ostatni kwadrans wędrówki dopadł nas deszcz. O tym jak rozpoznawać w locie ptaki opowiadała także p. Dorota i zachęcała do korzystania z atlasów ptaków, aby zapoznać się z tym skrzydlatymi sąsiadami.

Informacja o każdym spacerze była umieszczana na stronie Fundacji, na lokalnej stronie siekierkowskiej oraz na profilach w portalu społecznościowym, na którym na każdy spacer zapraszano co najmniej 50 osób. Ponadto w miejscach publicznie dostępnych pojawiały się plakaty zapraszające na spacer. Prowadzenie spaceru ułatwiało przenośne nagłośnienie, a dla dzieci szczególne znaczenie (zaczęły je kolekcjonować) miały pamiątkowe karty przyrodnicze ze zwierzętami lub roślinami, które spotkały podczas tych naturalnych wycieczek. Listy obecności ze wszystkich spacerów znajdują się w archiwum Fundacji. Ogólnie w spacerach wzięło udział 89 osób, niektóre z nich w kilku wyprawach edukacyjnych.

4. Rodzinne warsztaty przyrodnicze

Były to stacjonarne zajęcia przyrodnicze odbywające się w biurze Fundacji Bo Warto, na które zapraszaliśmy starszych i młodszych członków rodzin. Informacja o proponowanych warsztatach pojawiała się na stronie Fundacji. Brali więc w nich udział rodzice z dziećmi, dziadkowie z wnuczkami, i dzieci pod opieką cioć, czy wujków, a także rodzeństwa. Każde spotkanie przebiegało według następującego schematu: krótka opowieść nt. wybranych gatunków zwierząt chronionych, czy też sposobów pomocy zwierzętom, lub problemach z jakimi spotykają się zwierzęta wolnożyjące w mieście itp. – ok. 45 min. wzbogacona filmem, ilustracjami oraz materiałem dźwiękowym oraz działanie praktyczne przybierające formy plastyczne, modelarskie itp., tak aby wzmocnić zapamiętywanie przekazywanych treści edukacyjnych – ok. 45/60 min. Zgodnie z planem odbyły się 4 takie spotkania (od sierpnia do listopada), raz w miesiącu, a wzięło w nich udział łącznie 76 osób, niektóre z nich kilkakrotnie gościliśmy na warsztatach.

Pierwszy warsztat - 31 sierpnia – sobota. Bazując na świetnie przygotowanej przez Panią Martę Strzelczyk prezentacji dowiedzieliśmy się w tym warsztatowym odcinku „**Co fruwa i skacze na siekierkowskich łąkach**”. Było wspólne słuchanie, odgadywanie, zdjęć oglądanie i wreszcie manualne owadów wykonywanie. Powstały piękne i kolorowe ważki, żuki i chrabąszcze, które uczestnicy wykonali i ze sobą zabrali.

Drugi warsztat – 28 września – sobota, temat: „**Co kryje się w trawie i pod kamieniami**”. Na to aktywne wydarzenie zgłosił się i przybył max. komplet chętnych. Pani Marta Strzelczyk bardzo ciekawie opowiedziała uczestnikom warsztatów o wybranych płazach i gadach żyjących na siekierkowskich łąkach nad Wisłą i nad jeziorkiem Czerniakowskim. Było więc wspólne słuchanie, odgadywanie, zdjęć oglądanie i wreszcie manualne płazów i gadów wykonywanie, a to już pod okiem i rewelacyjnym prowadzeniem Pani Uli Świerad. Najpierw było rzetelne przygotowanie masy solnej, a potem cudowna produkcja żab, żabek, jaszczurek i zaskrońców, które poddane ręcznemu malowaniu prezentowały się przepięknie. Ależ to był pożyteczny i miły czas z mnóstwem radości i kolorowej kreatywności.

Trzeci warsztat – 26 października, temat: „**Domy zwierząt nad Wisłą**”. Pani Marta Strzelczyk pokazywała i omawiała obszary chronione w Warszawie, gdzie w dużej mieszczą dzikie chronione zwierzęta, a także ptasie gniazda, żeremia bobrów, nory lisie, legowiska saren itd. Efektem działań manualnych były ozdobione metodą decoupage drewniane domki.

Czwarty warsztat – 9 listopada, temat: „**Jak mądrze dbać i dokarmiać ptaki zimą?**” Z przygotowanej prezentacji uczestnicy dowiedzieli się jak mądrze pomagać ptakom zimą, co można i trzeba im podawać, jak są zasady dokarmiania ptaków i co najbardziej lubią dane gatunki naszych ptasich sąsiadów. A na koniec uczestnicy własnoręcznie wykonali karmnik – szyszkę ze smalcem i nasionkami oraz karmnik z plastikowej doniczki, podstawki i sznurka.

5. Artykuły w Gazecie Siekierkowskiej nt. zwierząt chronionych, które można spotkać w tej części Warszawy oraz prowadzonych działań projektowych

W kolejnych następujących po sobie numerach Gazety Siekierkowskiej umieszczone zostały artykuły opisujące wybrane zwierzęta chronione jakie można spotkać na Siekierkach, sposoby umiejętnego pomagania dzikim zwierzętom oraz relacje z działań projektowych uzupełnione dodatkowymi informacjami przyrodniczymi.

Pierwszy kwietniowy artykuł opowiadał o godach płazów i gadów, które autorka spotykała kiedy i które można dzisiaj zobaczyć na Siekierkach. Drugi artykuł (maj/czerwiec) dotyczył owada żyjącego nad Wisłą, a mianowicie Płoszczycę Szarą, którą w dużej ilości spotkano podczas jednego ze spacerów przyrodniczych. Temat trzeciego, czerwcowego artykułu był czerwony owad – Tutkarz, który w tym roku bardzo licznie występował w tym roku na Siekierkach. W czwartym artykule napisanym do gazety z przełomu sierpnia i września dotyczył bardzo ważnego w obecnych czasach, gdy tak brakuje w wakacje opadów atmosferyczny tematu, Czy Wisła wyschnie? I co ze zwierzętami, które w niej i wokół niej żyją. W piątym październikowym artykule autorka zainspirowana wcześniejszą przyrodniczą grą plenerową wokół jeziora czerniakowskiego pisze o pałce szerokolistnej (wodnej). W ostatnim artykule, który pojawił się w listopadowej Gazecie Siekierkowskiej autorka zastanawia się nad tym Czy grabienie liści ma sens, a właściwie przekonuje, żeby raczej tego nie robić z korzyścią dla przyrody i dzikich zwierząt

Oprócz tych ww. artykułów, których autorką była p. Dorota Wrońska, w każdym z numerów znalazły się także bogato ilustrowane pięknymi zdjęciami ptaków artykuły o ptakach siekierkowskich, których autorem był p. Marcin Koziół.

6. Rodzinny konkurs na plakat zachęcający do ochrony zwierząt żyjących w Warszawie pt.: „ChrońMY zwierzęta”

Przebieg konkursu, jak również wytyczne dotyczące rodzaju techniki plastycznej (collage, pastela, farby) i przygotowywanych prac (format co najmniej A3) został zawarty w krótkim regulaminie, który powstał na początku maja br. Prace były wykonywane podczas dwóch lokalnych spotkań festynowych (Siekierkowska Majówka i Czerwcówka pod Kopcem), ale także na prośby mieszkańców dopuszczono możliwość wykonania ich w domu i przyniesienia do Fundacji już gotowych małych „dzieł sztuki”. Zakończenie i rozdanie nagród odbyło się we wrześniu podczas Święta Siekierek.

Na obydwu przedwakacyjnych festynach animatorzy obsługujący stanowisko konkursowe przekazywali chętnym uczestnikom najważniejszych punktów regulaminu konkursu i czuwali nad zebraniem i właściwym opisaniem prac konkursowych.

Ponieważ była to jedna kategoria uczestników, a zespół tworzący plakat mógł być nawet pięcioosobowy to zostało przyznane 7 nagród. Laureaci konkursu, oprócz dyplomów otrzymali m.in. gry planszowe o tematyce przyrodniczej, książki przyrodnicze, puzzle ze zwierzętami i słodycze. W konkursie wzięło udział 59 osób, które przygotowały 22 plakaty.

7. Gry plenerowe

Tegoroczną nowością w projekcie „Siekierkowski Zwierzyniec’2019” były rodzinne przyrodnicze gry plenerowe nad Wisłą i nad Jeziorkiem Czerniakowskim. Były to 2 otwarte

spotkania dla zespołów rodzinnych, których schemat/przebieg, ze względu na małą ilość zgłoszeń zbudowany był na bazie spaceru, podczas którego w pewnych miejscach uczestnicy otrzymywali zadanie do wykonania. Niestety trzeba uczciwie przyznać, że frekwencja nie była duża, bo w obu grach wzięło udział 17 osób.

Scenariusze gier zostały przygotowane przez Marka Morawskiego – przyrodnika środowiskowego i p. Dorotę Wrońską – biologa, przyrodnika, animatorkę zajęć przyrodniczych z pomocą przedstawicieli Fundacji. Zawarte w scenariuszach informacje dotyczyły przede wszystkim trasy gry, planowanych zagadek i materiałów, które należy przygotować. Uczestnicy przed startem obydwu gier wpisywali się na listę, wcześniej nadając nazwę swojemu zespołowi. Następnie wszyscy razem ruszaliśmy z miejsca startu do kolejnych stacji, gdzie rozwiązywane były zagadki czy wykonywane były zadania przyrodnicze. Bardziej od szybkości wykonania zadania liczyła się jego jakość, merytoryka.

I tak podczas pierwszej gry, która odbyła się 29 czerwca w Obszarze Natura 2000 Dolina Środkowej Wisły, uczestnicy rozwiązywali zagadki z następującej tematyki:

1. O obszarze natura 2000 – dolina środkowej Wisły
2. Ptaki nad Wisłą
3. Lasy łęgowe: roślinność nad Wisłą
4. Skamieniałości w żwirze i piachu nad Wisłą
5. Muszle nad Wisłą
6. Co lata nad wodą?
7. Płazy – wpisz nazwy gadów i płazów spotykanych nad Wisłą.
8. Ssaki nad Wisłą
9. Ostatnie zadanie nad Wisłą – krzyżówka przyrodnicza

Na zakończenie gry wszyscy otrzymali drobne upominki, a duże nagrody za zajęte miejsca zostały wręczone podczas Święta Siekierok, 15 września.

Druga gra plenerowa odbyła się w sobotę **5 października** nad Jeziorkiem Czerniakowskim pod ogromnie fachowym, przyrodniczym okiem Pani Doroty Wrońskiej, która pomogła nam w opracowaniu trasy, pytań i zagadek dla uczestników. Podobnie jak podczas pierwszej gry posłużyliśmy się schematem spaceru z zagadkami, zadaniami, a to ze względu na małą ilość zgłoszonych uczestników. I tak po dopełnieniu formalności, wpisaniu się na listę wyruszyliśmy w drogę, a zadania wiązały się z następującymi zagadnieniami:

1. tropy
2. pióra (zebrać i oznaczyć typ pióra)
3. woda (test akwariowy, pH/kwaśność)
4. znaleźć/skompletować (kwiat, owoc, łądyga, liść, kłącze, korzeń)
5. małże/ślimaki
6. skamieniałości
7. rośliny inwazyjne (nawłocie)

Na zakończenie gry wszyscy otrzymali drobne upominki, a duże nagrody za zajęte miejsca zostały wręczone podczas Podsumowania Projektu, 23 listopada.

8. Podsumowanie projektu

Projekt został zakończony „Super rodzinną zabawą przyrodniczą” 23 listopada w Centrum Astronomicznym na Siekierkach w godzinach 16 – 18.00. Program spotkania przedstawiał się następująco:

16.00 – 16.20 – rozpoczęcie, przywitanie i krótko o projekcie - prezentacja

16.20 – 16.50 – zagadki przyrodnicze

1. Zagadka pierwsza – rebusy, zdjęcia, rymowanki (7 pkt.)
2. Zagadka druga – Co to za zwierzę? Podaj nazwy oglądając fotografie. (20 pkt.)
3. Zadanie trzecie – najdłuższy skok żaby (trzy skoki, jeśli nie ma trzech osób w zespole, to dziecko wykonuje dwa skoki, a dorosły jeden)
4. Zagadka czwarta – krzyżówka przyrodnicza (10 pkt.)
5. Zadanie piąte – po obejrzeniu filmu przyrodniczego Włodzimierza Puchalskiego (16,25 min) uczestnicy pisemnie udzielają odpowiedzi na pytanie *Jakie zwierzęta były pokazane na filmie?* (33 pkt.)
6. Zadanie szóste – wspólnie narysowanie ilustracji – Siekierkowski Zwierzyniec

17.15 – 17.30 – ewaluacja projektu „Siekierkowski Zwierzyniec’2019”

17.30 – 17.45 – rozdanie nagród i fotosy – dla najaktywniejszych rodzin i za zagadki przyrodnicze na miejscu

17.45 – 18.00 – poczęstunek i nagrywanie wypowiedzi o projekcie (czy dużo się nauczyli, czego się nauczyli i czy podobała im się organizacja poszczególnych elementów, w których brali udział)

W spotkaniu wzięło udział ponad 50 osób.

PODSUMOWANIE PROJEKTU I OCENA PRZEZ UCZESTNIKÓW

Realizacja projektu „Siekierkowski Zwierzyniec’2019” podobała się jego uczestnikom, więc wydaje się, że zakładane na początku jego organizacji cele zostały osiągnięte w stopniu zadowalającym zarówno organizatorów, jak i uczestników, którzy podczas spotkania podsumowującego działania w ramach ww. zadania wyrażali swoje zadowolenie z udziału w proponowanych aktywnościach doceniając nie tylko ich merytorykę, czy przygotowanie, ale także integrację lokalną, która była dodatkowym, nie planowanym rezultatem tych działań. Na potwierdzenie tej zapisanej wyżej oceny przytoczone zostaną opinie starszych i młodszych uczestników projektu:

„Projekt bogaty edukacyjnie, szalenie interesujący dla dzieci, podany w ciekawej formie, czas wartościowo spędzony rodzinnie, dzieci nie mogą się doczekać kolejnych spotkań”

„W warsztatach rodzinnych wszystko nam się podobało. Dużo ciekawych informacji o zwierzętach, jak również inspirujące prace plastyczne aktywizujące rodziców i dzieci”

„Podobało nam się absolutnie wszystko, najbardziej spacerowanie nad Wisłą. Dziękujemy za super spędzony czas. Prosimy o więcej...☺ zwłaszcza zajęć dla całych rodzin”

„Bardzo lubimy spacerowanie, ponieważ można rodzinnie spędzić czas na świeżym powietrzu, ciekawie i przy okazji nauczyć się ciekawych rzeczy. Gry terenowe również wyglądały ciekawie, niestety nie udało nam się uczestniczyć. Warsztaty również są świetne. Projekt niezwykle ciekawy i rozwijający, bardzo profesjonalnie zrobiony. Oby udało się kontynuować.”

„Projekt zrealizowany perfekcyjnie, z dbałością o przekazanie jak największej wiedzy. Poznawanie okolicy, pogłębianie wiedzy o przyrodzie oraz integracja lokalnej społeczności, to efekt projektu.”

„Bardzo było fajnie, chcę żeby to się powtórzyło. Bardzo kochamy przyrodę i kochamy wszystkie zajęcia” (opinia dziecka)

„Podobało nam się właściwie wszystko. Spacerowanie przyrodnicze dały możliwość lepszego poznania przyrody w naszej okolicy – było miło spotkać się z innymi i porozmawiać. Dzieci wiedzą dużo więcej i lubią swoją okolicę. Organizacja także nam się podobała i zawsze na wysokim poziomie. Dziękujemy za „Siekierkowski Zwierzyniec’2019” i prosimy o dalsze takie inicjatywy.”

I jeszcze warto zacytować w tym raporcie podsumowującym realizację Projektu „Siekierkowski Zwierzyniec” są oceny i opinie nauczycieli towarzyszącym dzieciom podczas warsztatów przyrodniczych nt. płazów i gadów, mięczaków i ptaków chronionych występujących na Siekierkach i nad Jeziorkiem Czerniakowskim. Ocena zrealizowanych zajęć była bardzo pozytywna, a nauczyciele wysoko ocenili zarówno pod względem merytorycznym/treściowym, jak i organizacyjnym. Przykładowe opinie z 38 wypełnionych ankiet: „Zajęcia bogate w pomoce dydaktyczne, różne aktywności zainteresowały dzieci, wiedza teoretyczna i praktyczna. Tematyka bliska dziecku, w bardzo ciekawy sposób przedstawiona”, „Bardzo dobrze zorganizowane zajęcia, dostosowane do wieku dzieci”, „Zajęcia b. ciekawe. Panie prowadzące wspaniale skupiły uwagę dzieci.”, „Dzieci były bardzo zainteresowane tematyką zajęć”, „Zajęcia oceniam bardzo dobrze. Dzieci były

zainteresowane opowiadaniem o płazach i gadach. Dowiedziały się wielu przydatnych informacji na temat gatunków, które można spotkać podczas spaceru nad Wisłą.” „Dzieci były bardzo zainteresowane tematem zajęć. Spodobały im się okazy, które mogły zobaczyć.” „Piękne ilustracje zwierząt, odpowiednio dobrane treści – idealne dla dzieci w tym wieku”, „Zajęcia były przygotowane bardzo profesjonalnie. Panie przysły doskonale przygotowane zarówno od strony merytorycznej, jak i technicznej. Zajęcia przebiegły sprawnie w bardzo miłej atmosferze”, „Dzieci uzyskały bardzo dużo informacji na temat mięczaków spotykanych w Warszawie”, „Zajęcia prowadzone w ciekawy sposób, adekwatny do wieku dzieci. Prowadząca nawiązała dobry kontakt z grupą. Dzieci z zainteresowaniem słuchały przekazywanych informacji”, „Bardzo ciekawe zajęcia, dotyczące najbliższego środowiska dzieci. Uczą prawidłowych reakcji, poznajemy bliżej zwyczaje zwierząt (dzieci oswiają się ze strachem przed nimi)”, „Fantastyczne, mogą trwać dłużej i częściej”, „Dzieci były bardzo zainteresowane. Pani prowadząca zrozumiałym językiem mówiła do dzieci. Czytelny przekaz i obrazki. Bardzo ważne jest to podczas pracy z dziećmi. Brawo!”, „Bardzo ciekawe zajęcia, dzieci słuchały, zadawały pytania i na wszystkie uzyskały ciekawe odpowiedzi”.

I na koniec jeszcze kilka wypowiedzi nauczycieli dotyczących odpowiedzi na pytanie czy organizacja takich zajęć przyrodniczych jest potrzebna: „Zajęcia uświadomiły dzieciom, w jaki sposób pomagać ptakom, jak je dokarmiać, jak szanować przyrodę”, „Jak najbardziej, dzieci na co dzień nie mają kontaktu z przyrodą w takim stopniu, więc zwiększenie wiedzy jest wskazane”, „Uświadomienie dzieciom, że te zwierzęta (płazy i gady) są potrzebne i że są pożyteczne”, „Warto poznać środowisko, elementy przyrody ze swojego otoczenia”, „Wzbogacają wiedzę dzieci o świecie przyrody”, „Takie zajęcia są potrzebne, ponieważ wzbogacają materiał programowy i inspirują uczniów do poszukiwania wiedzy przyrodniczej”, „Dzieci posiadają małą wiedzę, rodzice nie chodzą z dziećmi do instytucji, które przybliżają taką tematykę”, „Nie wszystkie dzieci mają możliwość poznania wybranych płazów i gadów np. w parku, czy w lesie. Jest to ciekawa forma zapoznania dzieci z daną tematyką”, „Jest potrzebna. W szkołach podczas zajęć przyrodniczych jest wąski zakres wiadomości przekazywanych dzieciom na ten temat. Tylko ogólne informacje.”

Uczestnicy projektu w rozmowach z przedstawicielami Fundacji jednogłośnie podkreślili potrzebę organizacji tego typu działań. Tak więc opinie tego typu zdecydowanie motywują Fundację do kontynuacji podjętego projektu, a zwłaszcza zajęć w placówkach oświatowych